

Z P R A C Y O D D Z I A Ł Ó W

ODDZIAŁ GROMADZENIA ZBIORÓW

W ostatnich latach 1970-1974 znacznie wzrosły zadania Oddziału Gromadzenia Zbiorów Biblioteki Głównej. Już przeniesienie Biblioteki w r. 1968 do nowego gmachu, usytuowanego w centrum dzielnicy uniwersyteckiej spowodowało znaczny wzrost czytelnictwa, a co za tym idzie konieczność zwiększenia nabytków. W latach 1970-72 nastąpiła reorganizacja uczelni i powstanie instytutów, wówczas to zakłady zaczęły masowo przekazywać zbędne księgozbiory do Biblioteki Głównej. Przed Oddziałem Gromadzenia Biblioteki UMCS stanęły nowe, rozszerzone zadania. Z jednej strony konieczność zwiększenia przyływu wydawnictw, które zaspokoiłyby potrzeby zarówno naukowe jak i dydaktyczne rozwijającej się uczelni, z drugiej strony wchłonięcie i opracowanie zbiorów nie używanych i gospodarka nimi.

W ostatniej pięcioletce widoczny jest wzrost ilościowy nabytków. O ile w latach 1965-1969 przeciętny roczny wpływ wynosił ok. 19 tysięcy woluminów, to w latach 1970-1974 ok. 40 tysięcy wol. Kupno wzrosło o 25%, egzemplarz obowiązkowy o 30%, ilość ofiarowanych wydawnictw zwiększyła się 4-rotnie, a otrzymanych z wymiany 5-ciokrotnie. Wpływy roku 1974 przedstawiają się następująco:

Kupno - 6.046 wol., egzemplarz obowiązkowy - 13.233 wol., dary - 16.061 wol., wymiana - 3.708 wol.

Istotnym źródłem przybytków wydawnictw do Biblioteki jest kupno krajowe i zagraniczne. Zakup wydawnictw polskich nowych w r. 1974 dotyczył głównie książek i czasopism potrzebnych do czyteln, podręczników i lektur. Dezyderaty co do zakupu Oddział Gromadzenia zbiera od zakładów UMCS, Oddziału Udostępniania i innych oddziałów Biblioteki, a także dokonuje się przeglądu nie zrealizowanych rewersów wypożyczalni. Zamówienia w księgarniach składa się przy pomocy „Nowości Tygodnia”, „Zapowiedzi Wydawniczych” i „Kartkowego Katalogu Nowości”. Ciagle jeszcze daje się zauważyć za mała liczba podręczników

na potrzeby studiującej młodzieży.

Obecnie Uniwersytet nasz posiada 5 wydziałów i wobec tego Biblioteka Główna musi uwzględniać bardzo szeroki wachlarz potrzeb, przy tym kredyty dzielone są między bibliotekę a zakłady, które również biorą udział w zaopatrywaniu studentów w pomoce dydaktyczne.

Osobne zagadnienie stanowi import wydawnictw zagranicznych, który regulowany jest przez coroczny przydział dewiz.

W roku 1974 import wydawnictw dla całej uczelni przedstawia się następująco:

W y d z i a ł	Ogółem przy- było		KK		KDL		ZSRR	
	tyt.wol.	tyt.wol.	tyt.wol.	tyt.wol.	tyt.wol.	tyt.wol.	tyt.wol.	tyt.wol.
Mat.-fiz.-chem.	133	149	89	103	32	32	12	14
BiNoZ	71	146	49	122	15	16	7	8
Humanistyczny	817	1029	540	639	269	354	8	36
Prawa	32	37	25	29	4	5	3	3
Pedagogiki	20	22	11	11	3	4	6	7
Ekonomii	7	7	6	6	-	-	1	1
Studium Nauk Pol.	9	10	8	9	1	1	-	-
Razem Wydziały	1089	1400	728	919	324	412	37	69
Biblioteka Gł.	237	486	171	314	26	117	40	55
Ogółem UMCS	1326	1886	899	1233	350	529	77	124

Z ogólnej liczby 1886 wol. otrzymanych przez całą uczelnię Biblioteka Główna otrzymała 486 wol. Od kilku lat Biblioteka drogą importu otrzymuje cenne wydawnictwa. Są w czytelni nowe encyklopedie ogólne Larousse'a, Meyers'a, Brockhaus'a, wiele słowników specjalistycznych, a także kontynuacje takich ważnych

informatorów jak „World of Learning”, „Minerwa”, „Who is who”.

Poważnym źródłem przypływu wydawnictw do Biblioteki jest egzemplarz obowiązkowy, który pozwala udostępniać w czytelniach każdą polską książkę i czasopismo. Jest to tym ważniejsze źródło, że niestety, nie wszystkie wydawnictwa są do nabycia w księgarniach. Projekt ograniczenia obowiązku przysyłania wydawnictw z drukarni, z którym wystąpiło swego czasu Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich spotkał się ze słuszną dezaprobatą bibliotek, dla których utrata egzemplarza obowiązkowego byłaby niepowetowaną stratą.

Osobny dział pracy Oddziału Gromadzenia stanowią czasopisma, liczba ich z roku na rok powiększa się. Biblioteka prenumeruje czasopisma zagraniczne dla całej uczelni, a także część czasopism polskich, które potrzebne są do czytelni.

Czasopisma zagraniczne specjalistyczne przekazywane są do zakładów i instytutów UMCS, w Bibliotece Głównej pozostają tylko tytuły bardzo ogólne, typu bibliograficznego oraz dzienniki i tygodniki otrzymywane poza limitem dewizowym z Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki. Z krajów kapitalistycznych otrzymujemy 781 tytułów czasopism, z krajów socjalistycznych 141, a z ZSRR - 340, razem 1262 tytuły.

Koszta tych prenumerat dochodzą do 2 milionów złotych rocznie. /Wyszczególnienie tytułów czasopism znajduje się w Biuletynie Biblioteki UMCS 1972 nr.4 s.17-54 i 1973 nr 1 s.41-48/ Obok prenumeraty czasopism zagranicznych dość znaczną ilość tytułów obcych otrzymuje Biblioteka z wymiany przez Biuro Wydawnictw UMCS. W r. 1974 przybyło z wymiany 533 tytuły, a z darów 205 tyt. czasopism zagranicznych. Czasopism polskich Biblioteka prenumeruje 346 tytuły, są to gazety i tygodniki społeczno-polityczne, literackie, a także czasopisma naukowe z różnych dziedzin wiedzy.

Dwa poważne źródła przypływu wydawnictw do Biblioteki - to dary i wymiana. Ilościowy wzrost książek i czasopism, otrzymywanych tą drogą jest widoczny.

Na dary składają się pojedyncze wydawnictwa nadsyłane z kraju i z zagranicy z bibliotek, instytucji naukowych i wydawców.

Są to zazwyczaj nowo wydane książki, które stanowią cenny nabytek dla Biblioteki. Cenne bywają też dary prywatne, wydawnictwa pracowników własnej lub innych uczelni, przekazywane do naszego księgozbioru. Np. w roku 1975 Biblioteka UMCS otrzymała ciekawy zbiór książek rosyjskich, ukraińskich i białoruskich po zmarłym literacie lubelskim Kazimierzu Jaworskim, razem 701 pozycji, w tym 656 książek, 22 czasopisma i 23 rękopisy, głównie tłumaczenia wierszy Jaworskiego. Duże partie książek i czasopism Biblioteka otrzymuje z zakładów UMCS. Są to książki zbędne dla dydaktyki, często przestarzałe, stanowiące przeważnie dublety. Te wydawnictwa w Bibliotece są segregowane, sprawdzane w katalogach i włączane do księgozbioru dubletów, który przeznaczony jest do wymiany. Obecnie Biblioteka na podstawie rozporządzenia Min. Kultury i Sztuki z dn. 15. II. 1973/Monitor Polski 1973 nr 9 poz. 54/ prowadzi wymianę bezpośrednią z większymi bibliotekami w Polsce oraz niektórymi bibliotekami zagranicznymi. Nawiązany jest także kontakt z działem wymiany Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, który przysyła wykazy bibliotek zagranicznych, z których wybiera się dla naszej Biblioteki książki i czasopisma.

Prace nad opracowywaniem dubletów posuwają się stopniowo. Na początku 1975 roku ilość opracowanych dubletów książek wynosi 7.559 pozycji, a czasopism 1.471 tytułów. Ogółem dublety i druki zbędne zajmują 271 regałów znormalizowanych. Część wydawnictw zbędnych leży jeszcze ułożone w stosach w magazynie.

Pomimo nowego gmachu Bibliotece UMCS brakuje miejsca na zbiory. Wyłania się konieczność wyprowadzenia zbiorów nie używanych do innych pomieszczeń i stworzenia biblioteki składowej.

Prace Oddziału Gromadzenia Zbiorów muszą być nadal prowadzone intensywnie i skupić się przede wszystkim koło racjonalnego zaopatrywania Biblioteki. Dział dubletów i druków zbędnych, posiadający odrębne cele i zadania trzeba będzie z czasem, idąc za przykładem innych bibliotek, usamodzielnąć i organizacyjnie oddzielić od Oddziału Gromadzenia.

Maria Jasienowicz

ODDZIAŁ MAGAZYNÓW I KONSERWACJI ZBIORÓW

W 1974 r. podstawowa praca oddziału polegająca na udostępnianiu czytelnikom zbiorów biblioteki przedstawiała się następująco:

	Nadesłane rewery	Zrealizowane woluminy
Druki zwarte	86 770	64 795
<u>Druki ciągłe</u>	<u>14 305</u>	<u>25 033</u>
razem	101 075	89 828

Ogółem druki zwarte i ciągłe

	Nadesłane rewery	Zrealizowane woluminy
1974 r.	101 075	89 828
1973 r.	87 895	80 992
wzrost o	13 180	8 836
t.j. o	14,9%	10,9%

Druki zwarte

1974 r.	86 770	64 795
1973 r.	75 052	57 092
wzrost o	11 718	7 703
t.j. o	15,6%	13,5%

Druki ciągłe

1974 r.	14 305	25 033
1973 r.	12 843	23 900
wzrost o	1 462	1 133
t.j. o	11,3%	4,7%

Z porównania danych liczbowych lat 1974 i 1973 wynika, że:
 1. nastąpił wyraźny wzrost zarówno w ogólnej ilości nadesłanych

- rewersów, jak i w ilości zrealizowanych woluminów,
2. wzrost ten miał miejsce we wszystkich miesiącach roku 1974; ze sprawozdań miesięcznych wynika, że największy wzrost /w liczbach bezwzględnych/ miał miejsce w listopadzie, najmniejszy - w sierpniu.

W 1974 r. wykonano w oddziale następujące prace porządkowe:

1. kontynuowano poszukiwanie zagubionych książek /po przeprowadzeniu w roku akad. 1972/73 skontrum stwierdzono brak 2 970 wol/ ; w wyniku dotychczasowych poszukiwań odnaleziono 1 003 wol. / w tym 386 wol. w 1973 r./,
2. porównano w sierpniu kartotekę szerokich odcinków /wypożyczalnia/ z kartoteką wąskich odcinków druków zwartych oraz we wrześniu kartotekę szerokich odcinków /Czytelnia czasopism/ z kartoteką wąskich odcinków druków ciągłych,
3. sprawdzono dwukrotnie / sierpień, grudzień / kartoteki wąskich odcinków druków zwartych i ciągłych ze stanem na półkach.
4. uzupełniono sygnatury i naklejki z napisem „E0” lub ” nie pożyczają się do domu” w sygn. A 1-53 000, B 56 000 - 130 000, C 1 - 15 000, prowadząc równolegle odkurzenie półek,
5. przemieszczono część tzw. „druków zabezpieczonych” z półek na podłogę, na to miejsce przeniesiono dublety książek oraz część druków nie opracowanych - uzyskano w ten sposób miejsce na nowo opracowane książki w najbliższych miesiącach,
6. przesunięto czasopisma na III i V p.: na III p. przesunięto format gazetowy w pobliże windy towarowej, uzupełniono dodatkowymi regałami dotychczasowe ciągi regałowe, na V p. złożono z regałów na podłogę ” mało chodliwe ” czasopisma, uzupełniono również dodatkowymi regałami dotychczasowe ciągi regałowe; uzyskano w ten sposób miejsce na nowo opracowane czasopisma,
7. kontynuowano prace porządkowe przy kartotece topograficznej druków ciągłych: w porozumieniu z Oddz. Gromadzenia, Opracowania Dr. Ciągłych i Bibliotek Zakładowych uzupełniono kartotekę druków ciągłych,

8. uzupełniono sygnatury /naklejki/ w drukach ciągłych
w sygn. czas. 1 - 1 700 i 3 000 - 3 600.

Na rok 1974 planowano wprowadzenie następującej zmiany w pracy oddziału: odwrócenie kolejności czynności przy realizacji zamówień czytelnika na książki. W m-cach czerwcu i wrześniu tytułem próby sprawdzono część napływających rewersów od czytelnika najpierw w kartotece wąskich odcinków, następnie w kartotece topograficznej i dopiero później na półce. W wyniku tych prób zrezygnowano z odwrócenia kolejności czynności przy realizacji rewersów, gdyż przy obecnym stanie organizacyjnym / rozdzielenie kartoteki topograficznej i wąskich odcinków/ oraz etatowym, czas realizacji zamówień czytelników bardzo się wydłużał. W chwili obecnej sprawdza się tylko rewersy z jedną sygnaturą z Czytelni humanistycznej i mat.-przyrodniczej oraz rewersy z Wypożyczalni międzybibliotecznej udzielając informacji, gdzie dana książka się znajduje, jeśli nie ma jej na półce w magazynie. Pozostałe rewersy sprawdzane są na żądanie czytelnika.

Planowano również odkurzanie księgozbioru - praca ta była wykonywana równoległe z przeklejeniem sygnatur / częściowo, gdyż odkurzano półki regałowe/.

W dn. 17.III.1974r. wprowadzono popołudniowy dyżur niedzielny po stronie czasopism, realizując zamówienia czytelników na czasopisma retrospektywne i bieżące.

Do oprawy oddano 3 053 wol. / w tym 2 253 wol. czasopism/ na ogólną kwotę 159 211,- zł. oraz zabezpieczono okładzinami tekturowymi 4 062 wol. czasopism. Sprawa konserwacji zbiorów, w tym oprawy czasopism i książek jest sprawą nie rozwiązaną i w 1974 r., bowiem Biblioteka Gł. UMCS do chwili obecnej nie posiada własnej pracowni konserwatorskiej i introligatorskiej, co w znacznym stopniu przyczynia się do pogorszenia stanu księgozbioru. W tej sytuacji całość opraw wykonywana była w różnych instytucjach, np. w Intrografie, Studenckiej Sp-ni „Juventus”, Sp-ni Wielobranżowej itp.. W roku 1970 oprawiono 1 083 wol., w 1971 - 1 633 wol., w 1972 - 5 552 wol., w 1973 - 3 360 wol., a w 1974 r. oprawiono 3 053 wol.. Jak wynika

z podanych liczb od 1973 r. ilość oprawionych woluminów maleje, a wieloletnich zaległości w oprawie księgozbioru do tej pory nie zlikwidowano. Drugi problem wiążący się z oprawą - to czas jej trwania. Bardzo często zmuszeni jesteśmy oddawać do oprawy książki i czasopisma posiadane w jednym egzemplarzu, oprawa ich trwa od 2 do 6 miesięcy i czytelnik jest pozbawiony w tym czasie obowiązkowej literatury. Na mocy decyzji Kolegium Rektorskiego /listopad 1974 r./ oprawy dla biblioteki ma wykonywać Introligatornia Drukarni Uniwersyteckiej. W chwili obecnej - prawdopodobnie ze względu na blokadę etatów - sprawa utknęła na martwym punkcie. Można tylko wyrazić nadzieję, że w 1975 r. oprawa będzie wykonywana przez introligatornię uniwersytecką szybko, tanio i dobrze w ilości ok. 5 000 wol. rocznie, co pozwoli odrobić dotychczasowe zaległości w konserwacji księgozbioru.

Jak już wcześniej wspomniano - przy okazji omawiania prac porządkowych wykonanych w oddziale w roku 1974 - dokonano przesunięć księgozbioru i dobudowano dodatkowe regały celem uzyskania miejsca na nowo opracowane druki zwarte i ciągłe. Były to jednak doraźne rozwiązania nie zabezpieczające miejsca na nowo opracowane druki w nadchodzących latach. Nad sposobami rozwiązania tego problemu dyskutowano m.in. na zebraniach OOP, a wnioski z tej dyskusji zawarte zostały w uchwale podjętej na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym OOP. Wniosek dotyczący rozbudowy budynku Biblioteki Gł. UMCS został zaakceptowany przez Kolegium Rektorskie, i w ślad za tą decyzją powołano w Bibliotece zespół, który ma opracować założenia dotyczące rozbudowy budynku bibliotecznego; sądzić więc należy, że jeden z najważniejszych problemów związanych z dalszym rozwojem Biblioteki Gł. UMCS, a w tym i Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów zostanie w najbliższych latach pomyślnie rozwiązany.

Witold Józkiw

ODDZIAŁ INFORMACJI NAUKOWEJ

Oddział Informacji Naukowej w r. 1974 wykonywał, zgodnie ze swoimi zadaniami, prace informacyjne, dokumentacyjne i dydaktyczne z zakresu bibliotecznego aparatu informacyjnego i bibliografii.

W zakresie czynności informacyjnych do najaktywniejszych form działalności Oddziału należała ustna informacja indywidualna udzielana użytkownikom-studentom, wymagająca uruchomienia wszelkich dostępnych w Bibliotece pomocy naukowych /katalogi, bibliografie, encyklopedie/. W ciągu roku OIN udzielił 2 156 informacji indywidualnych: bibliotecznych, bibliograficznych i rzeczowych, których celem było nie tylko zaspokojenie doraźnej potrzeby użytkowników ale również inspirowanie nowej problematyki i wskazywanie drogi dalszej samodzielnej pracy.

Obok udzielania ustnej informacji indywidualnej Oddział prowadził informację masową: oprowadzał wycieczki, organizował wystawy oraz wykazywał, w redagowanym przez siebie Biuletynie, ważniejsze nabytki zagraniczne Biblioteki /1973 nr 3 i 4, 1974 nr 1/2 /. Po gmachu i zbiorach OIN oprowadził 78 wycieczek z miasta, kraju i zagranicy / 1 588 osób, w tym 224 osoby z zagranicy /.

Z 33 zorganizowanych w ciągu roku wystaw okolicznościowych i tematycznych do większych należały: Pracownicy UMCS o Leninie, Książki z serii „Biblioteka XXX-lecia”, St. Wyspiański - 105 rocznica urodzin, Wystawa publikacji pracowników UMCS / z okazji XXX-lecia Uczelni / oraz Publikacje Wydawnictwa „Nauka” / z okazji Jubileuszu 250-lecia Akademii Nauk ZSRR/.

Niezależnie od tych wystaw OIN urządzał stałe pokazy obwolut najnowszej literatury wpływającej na bieżąco do Biblioteki.

Dla sprostania zadaniom w zakresie informacji zapoczątkowana została kartoteka bibliografii specjalnych.

W ramach prac dokumentacyjnych OIN przyjął 1300 kart dokumentacyjnych będących dokumentami pochodnymi 650 ukończonych

prac naukowo-badawczych pracowników UMCS oraz 55 sprawozdań z wyjazdów zagranicznych.

W związku z wydawanym przez Bibliotekę rocznym „Wykazem Publikacji Pracowników UMCS” Oddział sporządził dokumentację publikacji czterech instytutów Uczelni.

Uczestnikami prowadzonych przez OIN zajęć dydaktycznych z zakresu bibliografii i bibliotecznego aparatu informacyjnego byli studenci UMCS i młodzież szkół średnich, zgłaszająca się do Biblioteki w ramach wprowadzonych przez szkoły zajęć fakultatywnych. Łącznie w ciągu roku Oddział przeszkolił 409 osób.

Działająca w ramach Oddziału Informacji Naukowej Sekcja Informacji Patentowej udostępniła w ciągu roku 392 osobom 2 805 pozycji literatury patentowej na miejscu oraz 90 instytucjom 331 pozycji w postaci kserokopii tej literatury.

Teresa Gaworczyk

ODDZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH

Działalność Oddziału Zbiorów Specjalnych w r. 1974 obejmowała, tak jak i w poprzednich latach, wszystkie rodzaje czynności bibliotecznych związanych z opracowaniem i udostępnianiem następujących rodzajów zbiorów: rękopisów, starych druków, kartografii, plakatów, nut, dokumentów fonograficznych i dokumentów życia społecznego. Ta kompleksowość pracy wykonywanej przez poszczególnych pracowników-fachowców, jak też szerokie i najbardziej nowoczesne pojęte udostępnianie, jest w ogóle cechą charakterystyczną dla działalności Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej UMCS.

W okresie sprawozdawczym opracowano ogółem 2814 jednostek obliczeniowych.

prac naukowo-badawczych pracowników UMCS oraz 55 sprawozdań z wyjazdów zagranicznych.

W związku z wydawanym przez Bibliotekę rocznym „Wykazem Publikacji Pracowników UMCS” Oddział sporządził dokumentację publikacji czterech instytutów Uczelni.

Uczestnikami prowadzonych przez OIN zajęć dydaktycznych z zakresu bibliografii i bibliotecznego aparatu informacyjnego byli studenci UMCS i młodzież szkół średnich, zgłaszająca się do Biblioteki w ramach wprowadzonych przez szkoły zajęć fakultatywnych. Łącznie w ciągu roku Oddział przeszkolił 409 osób.

Działająca w ramach Oddziału Informacji Naukowej Sekcja Informacji Patentowej udostępniła w ciągu roku 392 osobom 2 805 pozycji literatury patentowej na miejscu oraz 90 instytucjom 331 pozycji w postaci kserokopii tej literatury.

Teresa Gaworczyk

ODDZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH

Działalność Oddziału Zbiorów Specjalnych w r. 1974 obejmowała, tak jak i w poprzednich latach, wszystkie rodzaje czynności bibliotecznych związanych z opracowaniem i udostępnianiem następujących rodzajów zbiorów: rękopisów, starych druków, kartografii, plakatów, nut, dokumentów fonograficznych i dokumentów życia społecznego. Ta kompleksowość pracy wykonywanej przez poszczególnych pracowników-fachowców, jak też szerokie i najbardziej nowoczesne pojęte udostępnianie, jest w ogóle cechą charakterystyczną dla działalności Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej UMCS.

W okresie sprawozdawczym opracowano ogółem 2814 jednostek obliczeniowych.

Rękopisy i prace doktorskie:

Opracowano w pełni 85 rękopisów i 72 prace doktorskie. Wśród rękopisów dokończono opracowywania spuścizny rękopiśmiennej prof. dr Piotra Wiśniewskiego oraz dokonano wstępnego przeglądu a następnie sformowania jednostek rękopiśmiennych i rozpoczęto opracowywać spuściznę lektora języka angielskiego UMCS mgr Stanisława Bakaja. W uprzednim okresie opracowano spuściznę prof. dr Mieczysława Ziemnowicza, a ostatnio wpłynęły materiały po dr Jerzym Begdonie. Spuścizny te stanowią dokumentację uzupełniającą dzieje UMCS poprzez źródłowe materiały o jego wykładowcach / ich pracach naukowych, dydaktycznych i życiu prywatnym /. Opracowane prace doktorskie dają poza wartością samych prac, pojęcie o wzroście personelu naukowego ze stopniem doktorskim na naszej uczelni.

Kartografia:

Opracowano w pełni 414 pozycji. Były to mapy i atlasy XIX i XX wieku. W tej chwili nie ma już żadnych zaległości i na bieżąco opracowywane są nabytki. Niestety są to teraz tylko wydawnictwa z egzemplarza obowiązkowego, bo brak pieniędzy na zakupy, dary zaś nie wpływają.

Stare druki:

O 501 opracowanych woluminach, pochodzących głównie z darów i wymiany, można ogólnie powiedzieć, że są to pozycje bardzo urozmaicone. Znajdują się wśród nich zarówno polonica z w. XVI-XVIII jak i druki obce z tych wieków. Z poloników warto wymienić dzieło Jana Herburta pt. „Chronica sive historiae polonicae...descriptio” wyd. w Bazylei w r. 1571 u Oporyna, dalej pracę Holendra N. Muler'a vel Muliers'a pt. „Tabulae frisiae lunae-solares” wyd. w Alcmarii /Alkmar miasto holend./ w r. 1611. Swe tablice astronomiczne autor opracował na podstawie dzieł Ptolemeusza, króla Alfreda hiszp., Mikołaja Kopernika i Tycho Brahe. Szczególnie piękny jest frontispice ozdobiony postaciami Hipparcha i w. wym. astronomów. Ważnymi pozycjami są również świeżo opracowane roczniki „Kalendarza pruskiego, polskiego”, drukowanego w Królewcu u J. Kantera

w latach: 1790-1807, a tłumaczone przez wybitnego uczonego i jednocześnie działacza mazurskiego Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza /1764-1855/. O kalendarzu tym nie ma adnotacji w B-fii Estreichera. Wymieniając opracowane Polonica nie można pominąć dwóch druków wydanych u Jezuitów w Lublinie i jednego w Zamościu. Są to: jezuita Teofila Rutki „Goliat swoim mieczem porażony...” z r. 1689 i „Chorągiew zgody ...” z r. 1691 oraz wydany w Zamościu w r. 1655 /drukował A. Jastrzębski, drukarz Akademii Zamojskiej/. J. Bapt. Czechowicza „Kazanie na przenosinach żakobnych ...” Jana Drewnowskiego Najciekawsze z opracowanych druków obcych to: dzieło franciszkanina P. Diez'a pt. „Conciones quadruplices ...” wyd. w Wenecji u Dominika de Ferris w r. 1591/rz/ w 4°. posiadające ciekawą proveniencję: ekslibris Tadeusza Witkiewicza, krewnego St. Ignacego Witkiewicza; dalej podręcznik astronomii dla studentów z przełomu XVI i XVII wieku następnie „Opera omnia” Tycho Brahe, wydane w r. 1648 we Frankfurcie n. Menem, kilka tomów ze znanego wydawnictwa klasyków greckich i rzymskich, publikowanych przez Towarzystwo naukowe pod nazwą Societas Bipontina w Zweibrücken / RFN / w latach 1778-1794, praca fizyka i przyrodnika francuskiego R.A. Réaumur'a pt. „Memoires pour servir á l'histoire des insectes”, wydana w Amsterdamie u P. Mortier'a w latach 1737-1748 i wreszcie szereg roczników kalendarzy osiemnastowiecznych: hiszpańskich, tzw. „piscatorów”, wymienianych przez Encyklopedię hiszpańską, holenderskich i pruskich, wydawanych przez Akademię Nauk w Berlinie./ wśród tych ostatnich znajdują się również kalendarze żydowskie /. Ponieważ rok 1975 jest Międzynarodowym Rokiem Kobiet, wypada wspomnieć, że w okresie sprawozdawczym opracowano również „Almanach des dames sçavantes françoises ” /na r. 1737/.

Obok opracowania pełnego starych druków z w. XVI-XVIII, przystąpiono do wyodrębniania, na razie w postaci osobnej kartoteki, poloników I poł. w. XIX, uprzednio opracowanych w Oddziale Opracowania Druków Zwartych Nowych. Dzieła te, jak najbardziej zasługujące na pełne uwidocznienie będą w r. 1975 opracowane w postaci drukowanego katalogu, podają-

czego autora, tytuł, możliwie pełny adres wydawniczy, proveniencję i adnotację Estreichera. W ten sposób ukaże się działalność zasłużonych polskich typografów, nakładców i księgarzy z okresu zaborów, kiedy książka polska jednoczyła naród polski i utrzymywała ciągłość rozwoju kultury polskiej, tak pięknie rozkwitłej w epoce Oświecenia. Z już wyodrębnionych dzieł widać, że Biblioteka UMCS posiada obok b. licznych druków warszawskich pochodzących z najwybitniejszych oficyn tej epoki, spory zasób dzieł, wykonanych w zasłużonej dla kultury polskiej drukarni wileńskiej Józefa Zawadzkiego, następnie druków wrocławskich wydanych u Kornów, rodziny księgarzy i drukarzy czynnych w tym mieście już od drugiej połowy XVIII wieku, którzy przez swą działalność wpływali w dużej mierze na utrzymanie polskości Śląska, druków krakowskich, lwowskich, poznańskich i in. krajowych, a także polskich, wydanych w Lipsku, Dreźnie i Paryżu /m.in. I-sze wyd. „Pana Tadeusza” A. Mickiewicza z r. 1834 ! /.

Plakaty:

Ogółem w 1974 r. opracowano 1242 plakaty pochodzące z kupna, darów i egzemplarza obowiązkowego. Ciekawie przedstawia się zbiór 467 plakatów zakupiony w poprzednich latach od plastyka lubelskiego prof. Henryka Zwolakiewicza, wśród których 220 to plakaty lubelskie z lat od 1927 do czasów dzisiejszych. Dla nas interesujący jest plakat plastyka lubelskiego K. Kietlicz-Rayckiego z r. 1908 i drzeworyt Kazimierza Wiszniewskiego z r. 1927 zaprojektowany na wystawę książki Lubelskiego Koła Miłośników Książki. Z r. 1944 pochodzi plakat radzieckiego artysty Zinowija Tol'kacev'a pt. „Majdanek”. Wśród grafiki pochodzącej z darów opracowano 36 plakatów z okresu przedwojennego. Najstarsze wykonał w r. 1900 „Wystawa światowa Paryż 1900” / i 1903 / „Liberum veto” / Henryk Uziembło, prof. Państw. Szk. Przem. Artyst. w Krakowie; a z 1904r. pochodzi plakat Edwarda Trojanowskiego, prof. w-skiej SSP pt. „Wystawa drukarstwa w Krakowie”. Ciekawy jest również zbiór afiszów z Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych i Muzeum Przemysłowego w Krakowie. Z opracowanych w r. 1974 plakatów poli-

tycznych należy wymienić dar Archiwum Woj. Urzędu Informacji i Propagandy. Możemy się również pochwalić turystycznymi plakatami francuskimi. W tym miejscu należy zaznaczyć, że plakaty poddaje się prowizorycznej konserwacji przy pomocy miękkiej taśmy niemieckiej.

Nuty, taśmy i płyty:

W okresie sprawozdawczym opracowano 450 wol. nut. Pochodziły one głównie z egzemplarza obowiązkowego i treściowo były b. urozmaicone. Od muzyki poważnej Pendereckiego, Serockiego, Lutosławskiego i in. do utworów o charakterze wybitnie rozrywkowym. Na uwagę zasługuje 20 opracowanych taśm. Zawierają one muzykę poważną nagrałą z płyt użyczonych nam przez osoby prywatne, nie mieliśmy bowiem pieniędzy na zakup nowych płyt. Opracowane 30 sztuk płyt to dary, nie posiadające szczególnej wartości.

Dokumenty życia społecznego:

W roku 1974 uruchomiono na nowo ich porządkowanie a więc i selekcję. Dla każdej biblioteki uniwersyteckiej, posiadającej te dokumenty życia społecznego stanowią poważny problem. W okresie gdy magazyny wielu bibliotek pękają w szwach i odczuwa się brak miejsca na książki i czasopisma, nawał materiału niewątpliwie niejednokrotnie b. ważnego, tworzącego historię naszych dni, ale jednocześnie b. urozmaiconego treściowo i o różnej skali ważności a przytym niekompletnego, gdy się postanawia zbierać go według pewnego klucza problemowego, może stać się balastem. W tej sytuacji Biblioteka UMCS postanowiła gromadzić w oparciu o niekompletny egz. okazowy i opracowywać grupowo przynajmniej część dżs-ów związanych z regionem lubelskim i rzeszowskim, dalej dokumenty dotyczące szkolnictwa wyższego w całej Polsce, rozkłady jazdy, książki telefoniczne, teatralia uprzednio gromadzone i wreszcie katalogi wystaw.

Udostępnianie:

Najbardziej istotnym rezultatem wykonywanej w Bibliotece

pracy nad zbiorami jest udostępnianie, które można rozumieć najszerszej, zarówno jako tzw informację masową w postaci wystaw jak i udostępnianie w pojęciu tradycyjnym.

W roku 1974 przypadła 500-letnia rocznica istnienia drukarstwa polskiego. Tak więc na pierwsze miejsce pod względem rozmiaru pracy i rezultatów wysunęła się działalność wystawowa dzięki zorganizowanej przez Oddział Zbiorów Specjalnych wystawie pt. „Drukarstwo polskie XV-XVIII w.”. Autorce scenariusza i katalogu chodziło o pokazanie obok narodzin sztuki drukarskiej i rozpowszechnienia jej w Europie, wkładu poszczególnych ośrodków drukarskich i oficyn całego kraju na przestrzeni 3 wieków w nieprzerwany ciąg rozwoju kultury polskiej. Wystawa spełniła swe zadanie, bo w r. 1974 była eksponowana kolejno w Lublinie /24.V-31.VII/, Chełmie /9.IX-27.IX/ i Białymstoku /12.XII-24.XII/ przy dużej frekwencji zwiedzających. Obok tej największej, Oddział urządził 8 mniejszych wystaw problemowych:

1. Muzyka operowa /2-31.I/;
2. Artyści książki polskiej XX wieku /12.II-26.IV/;
3. Wystawa 1-majowa /30.IV-30.V/;
4. Zwiedzamy Europę /1.VI-31.VIII/;
5. Z dziejów biblioteki /2.X-30.X/;
6. Publikacje nauk. pracowników B-teki UMCS /15.X-25.XI/;
7. Wystawa w 57-mą rocznicę Rewolucji Październikowej /31.X-25.XI/;
8. Muzyczne 30-lecie PRL /26.XI-17.XII/.

Udostępnianie w Czytelni Zb. Specjalnych i Gabinetie Muzycznym:

Przedstawia się ono następująco: Odwiedzin ogółem było 2553, z czego 1893 przypada na zbiory muzyczne. Liczba pracowników naukowych /488/ stanowi mniej więcej 1/5 ogółu odwiedzających, z których 383 korzystało głównie ze zbiorów lingwistycznych w celu nauki j. obcych. To samo dotyczy studentów: z ogólnej liczby 1659 odwiedzających, 1267 przypadało na gabinet muzyczny, w którym głównie uczono się j. obcych. Udostępniono ogółem 5708 jedn. oblicz. /zb. muzyczne 4711, inne-1536/, z księgozb. podr. 2462/ zb.muz.-1513, inne-949/, z magazynu-3245/zb. muz.-2658, inne-587/, wśród wypożyczonych zbiorów z ogólnej liczby 1473 aż 1147 w zbiorach nie muzycznych.

Poważnym rodzajem pracy wykonywanym w Gabinetcie Muzycznym było nagrywanie muzyki poważnej dla Zb. Muzycznych na nasze taśmy z 168 płyt i 5 taśm, użyczonych nam przez osoby prywatne / w związku z w/wym. brakiem pieniędzy na zakup nowych płyt/. Jednakże najbardziej godnym zanotowania był fakt nagrywania zb. muzycznych na taśmy magnetof. dla najrozmaitszych kategorii użytkowników. Ogółem nagrywano 349 razy /w r.ub.-350 razy/ w ciągu 613 godz./ w r.ub.-338 godz./. Stanowi to 87,5 godz. pracy. Dwukrotnie więcej niż w r. ub. nagrywano języki obce dla prac. naukowych, następnie nagrywano muzykę dla indywidualnych osób, dalej tło muzyczne dla akademii okolicznościowych, dla teatrów /również dla Teatru im. Osterwy/, dla klubów studenckich, Radia Akademickiego, na lekcje języka polskiego, wychowania muzycznego, na wieczory poezji i teleturnieje. Ten rodzaj udostępniania - w postaci nagrywania dla użytkowników, b. popularny za granicą, w Polsce jest praktykowany przede wszystkim w B-tece Gł. UMCL, która przyczyniła się w dużej mierze zarówno do bezpłatnego poznawania j.obcych przez niezamożną młodzież studencką, jak i wprowadza ją w tak ważną dziedzinę sztuki, jaką jest muzyka.

Działalność informacyjna:

Ważną dziedziną działalności Oddz. Zb. Specjalnych stanowiło udzielanie licznych informacji bibliotecznych, zarówno dotyczących własnych zbiorów, jak też całej biblioteki czytelnikom zwiedzającym naszą bibliotekę pojedynczo i grupowo, zarówno krajowym jak i zagranicznym.

Działalność szkoleniowa i propagandowa:

Przedstawiła się następująco: w okresie sprawozdawczym wygłoszono 2 prelekcje pt. „Drukarstwo polskie XV-XVIII w.” po otwarciu wystawy w Chełmie /9.IX/ i w Białymstoku /12.XII/, 12 wykładów na 1-szym roku zaocznych studiów bibliotekoznawczych we wrześniu i listopadzie /temat: historia książki/ i 41 prelekcji na temat zb. specj. /z tego 33 o zb.muz./ dla grup wycieczkowych krajowych i zagranicznych /ZSRR, Anglia i Belgia/. Osobną grupę wśród tych prelekcji, zawsze uzupeł-

nianych pokazem zbiorów, stanowili studenci bibliotekoznawstwa z Wrocławia, praktykujący w naszej b-tece i doksztalczający się nauczyciele z IKNIBO.

Wybitne znaczenie dydaktyczne posiadały audycje słowno-muzyczne. Oto ich tytuły: 1. Muzyka operowa; 2. Romantyzm w muzyce; 3. Klasycy wiedeńscy; 4. Muzyka dla wycieczki z Bułgarii; 5. Wiosna w muzyce; 6. Akademia pierwszomajowa dla pracowników B-teki UMCS; 7. Muzyka polska i węgierska - dla wycieczki z Węgier; 8. Przegląd muzyki polskiej - dla gości z Belgii; 9. Opera „Aida” - dla Państw. Domu Rencistów na Węglinie; 10. Muzyczne XXX-lecie PRL. Audycji tych wysłuchały 323 osoby.

Na zakończenie sprawozdania należy wspomnieć o wyjazdach służbowych i naukowych, których było w sumie 10 i wreszcie o działalności naukowej.

S.B. Flanczewska